

Yaşam

S a r g u n A . T o n t

Süpürge...

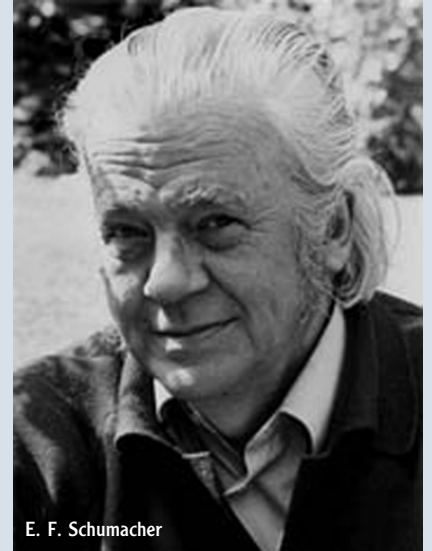
En pahalı arabaların sergilendiği bir salondasınız. Ferrari, Lamborghini, ve Porsche'nin şaşaasından geçilmiyor. Böyle bir sergide köşeye park edilmiş iki tekerlekli bir kağı arabasına rastlarsanız ne kadar şaşırırsınız değil mi? Ben de büyük bir mağazada acaba hangi elektrik süpürgesini alayım diye düşünürken uzay aletlerini andıran makinelerin yanında bir de çalı süpürgesini görünce oldukça şaşırılmıştım. Ben ilkokuldayken bizim valide böyle bir süpürgeyle pisliğe karşı (hakiki veya hayali) amansız bir mücadele verirdi. Neden bu ata yadigarı aletten ben de faydalanmayayım ki! Hemen kafamda yaptığım bir hesaba göre eğer bu çalı süpürgesini alırsam, artan parayla altı buçuk kişilik ailemin bir yıllık iç lastik, fren pabucu gibi ihtiyaçlarını kolayca karşılar, kendime de şöyle fiyakalı bir bisiklet eldiveni alabilirdim. (Buçuğun hamilelikle bir ilgisi yok, hanımlardan birisi tandem, yani iki kişilik bisiklet). Tabii bunun yanında atmosfere yayılacak olası toz bulutlarından korunmak için de boyacıların kullandığı kağıt maskelerden bir kutu almayı ihmal etmedim.

Arada sırada birkaç telini kaybetmesi dışında (o problem benim kafamda da var) ne periyodik bakıma ne de yedek parçaya ihtiyacı olmayan bu teknoloji harikası ile daha ilk günden birbirimize alıştık ama mutluluğumuz bu yıl rahmetli olan validenin lojmana sürpriz bir tefiş yapmasıyla son buldu. "Oğlum akıl dağıtılırken sen neredeydin?" zılgıtını bir kez daha yedikten bir gün sonra yeğenim Nazan yüzünde "Dayı, elçiye zeval

olmaz" kabilinden bir ifadeyle, kullanılmış bir elektrik süpürgesi getirdi.

Ama ben çalıyı atmadım tabii. Ufak temizlikler için, (örneğin, kanepenin önüne dökülen leblebi taneleri) onu kullanıyor, haftada (ayda?) bir kere elektrikliyle bütün lojmanı süpürüyordum. Böylelikle her akli başında çevreci gibi ben de orta yolu bulmuştum. Tabii validenin ne yaptığımdan hiç haberi olmadı; olsaydı aynı zılgıtı bir kez daha yerdim ama E. F. Schumacher'in beni tebrik edeceğinden hiç bir şüphem yok.

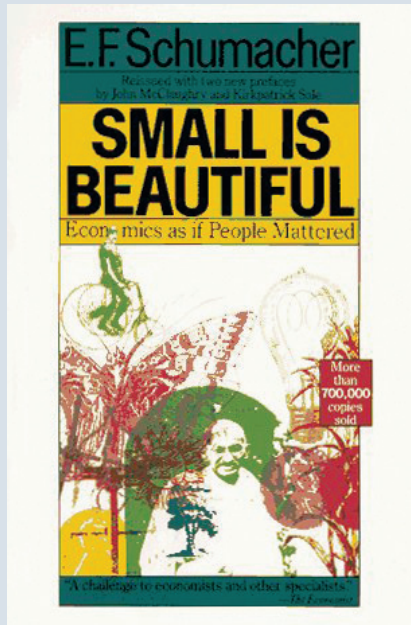
Eğer bu isimi duyduğunuzda aklınıza ünlü bir otomobil sürücüsü geliyorsa o zaman çevre hareketleriyle uzaktan yakından bir ilginiz yok demektir. Alman asıllı Schumacher, İkinci Dünya Savaşı başlamadan biraz önce Nazi Hükümeti'

E. F. Schumacher

nden nefret ettiği için İngiltere'ye kaçmış, orada esir kampına konmuş, savaş bittikten sonra İngiltere'de kalmayı tercih etmiş, Oxford Üniversitesi'nde okumuş ve kısa zamanda mesleğinin zirvesine ulaşmış bir kişi. Kapitalizmin babalarından Maynard Keynes'in bir müridi olan Schumacher, bir süre The Times gazetesinin ekonomi yazarlığını da yapmış. Fakat bu ilginç adamın kısa zamanda çevrecilerin gözbebeği olması, 1973 yılında yayımlanan Small Is Beautiful (Küçük Güzeldir) adlı kitabı sayesinde oldu.

Schumacher bugün Batı ülkelerinde uygulanan ekonomilerin 'insanlaştırılması' istiyor, üretilen miktar kadar üreten sayısının da önemli olduğunu vurguluyordu. Burada değişik olan, bir işin en az kaç kişiyle yapılabileceği değil, randımanı fazla düşürmeden en fazla kaç kişiyle yapılabileceğiydi. Diyelim fakir bir kasabada taşınacak bir yığın toprak var.

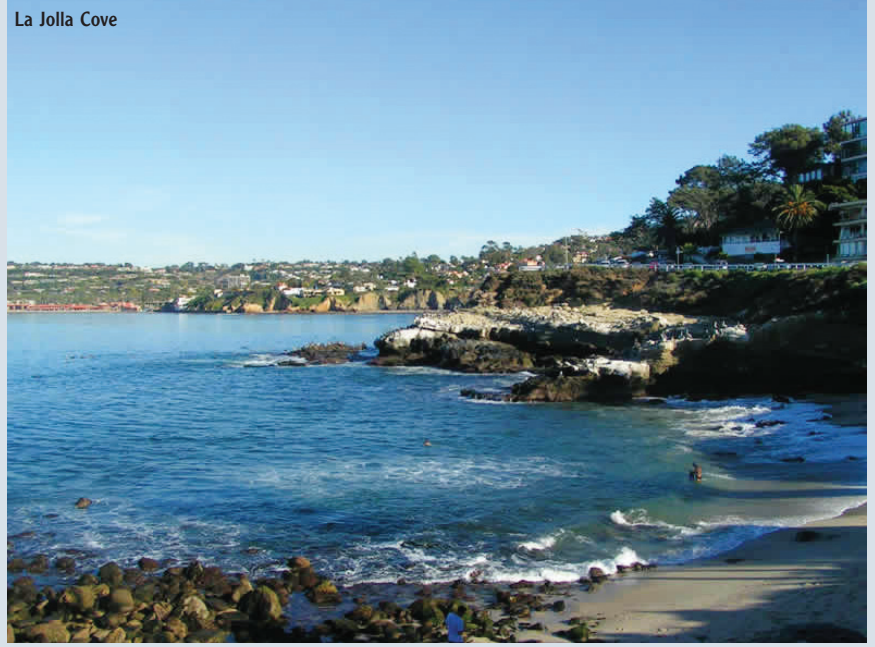
Eğer bu toprağı kamyonla taşırsanız 3 veya 4 kişi ekme yiyebilecek. Ama kamyon değil el arabası kullanırsanız çalışanların sayısı belki de 10'a katlanacak. Üstelik el arabasının kamyon gibi bozulma olasılığı ve enerji tüketimi yok. Schumacher'ın özellikle vurguladığı bir nokta, ekonominin yukarıdan değil yerel yönetimler tarafından o yörenin kaynaklarına ve halkın ihtiyaçlarına göre düzenlenmesiydi. Tabii bu tür öneriler, hocası Maynard Keynes'in geliştirdiği varsayım ve teorilere 180 derece zıt düşmüştü. Schumacher bu değişikliği, 1955 yılında Burma hükümetine danışmanlık yaparken tanıştığı "Budist Ekonomisi"ne bağlıyor.

Schumacher kitabına "Intermediate Technology" (Ara Teknoloji) adını takmış; ama yayınevi bunu "Küçük Güzeldir"e çevirmiş. Kitap kısa zamanda 700 bin adet satarak en çok satılan kitaplar listesine girmiş. Kitabı beğenenler arasında zamanın cumhurbaşkanı Carter ve Kaliforniya'nın genç valisi Brown da vardı. Tabii bu kişiler ekonomiyi bütünüyle bu yola yönlendirmeyi hiç düşünmediler; ama Schumacher'in önerileri sadece fakir ülkelerde değil, ABD'nin bazı yörelerinde de pekala uygulanabilirdi.

Yukarıda belirttiğim gibi, ben ekonomiden pek anlamam; ama çevrecilik tarafım ağır bastığı için kitap benim de çok ilgimi çekti ve tahmin edeceğimiz gibi aklıma önemli bir soru geldi: "Ara teknoloji" olursa 'ara zevkler' neden olmasın? Gereksiz tevazuyu (!) bir yana bırakarak kendimizin geliştirdiği bu yöntemi gelin birlikte uygulamaya koyalım. Birazdan göreceğiniz gibi benim sistemde Budizm'den yararlanmak gerekmiyor.

Bildiğiniz üzere, Sargun pek yaygın bir isim değildir. Scripps Deniz Bilimleri Enstitüsü'nde çalıştığım yıllarda Süleyman Tuğrul adında genç bir arkadaşım, oğluna benim adımla koyunca doğrusu çok sevdim. Adaşım ilkokula başladığı yıllarda ona bir yaş günü hediyesi olarak pompayla şişirilen çok şirin bir sandal satın aldım. Hediyem sarılırken aklıma geldi: Ben küçük yaştan beri denizle haşır neşir olan bir insanım. Küçüklüğüm Pendik'te geçti, ben balık tutmadığım halde denize açılmayı sevdiğim için tutanlara eşlik ettim. Sandalların ötesinde, mesleğim deniz ekolojisi olduğu için hem

La Jolla Cove

okurken hem de çalışırken çok sayıda araştırma gemisiyle tanıştım. Keza, vatanı görevimi yaparken askeri gemilerde bilimsel amaçlı seferlere katıldım ama hiçbir zaman kendime ait bir teknem olmadı. Fırsat bu fırsattır diyerek aynı bottan bir tane de kendime aldım.

Ertesi gün öğrencilerim görür de beni gırgıra alırlar korkusuyla ilk 'seferime' sabahın köründe çıktım. Bizim enstitünün hemen yakınında La Jolla Cove diye şirin bir koy vardı. O zamana dek koyun ancak yüzerek erişebildiğim kadarını inceleyebilmişim ama yeni botum sayesinde her gün yeni bir yere gidiyor, kayaları kaplayan yosunları, envai çeşit kabuklu hayvanları izliyor, pelikan ve martıların haşır neşir oluyordum. Önümde yepyeni bir dünya açılmıştı. Botun fiyatı bir günlük yevmiyemden daha azdı ama bana verdiği zevk bunun kat kat üstündeydi. Yanlış anlaşılmasın, bir gün iyi bir kotraya sahip olmayı, önce kendi ki-

yılarımızı bir ucundan diğerine kat ettikten sonra Tahiti'ye, Samoa'ya gitmeyi çok isterdim; ama o hedefe ulaşana kadar 15 dolarlık bir bot dahi, yoklukla bolluk arasındaki mesafeyi kısaltarak sizi mutlu edebiliyor. Eklemede fayda var: Güzel kotralar kaprislidir; masrafları çok olur, istekleri hiç bitmez. Böyle bir güzele bütün emeklilik ikramiyesini yatıran denizbilimci arkadaşım Bob Coonts' un bir sözü aklımdan hiç çıkmaz: "Bir kotra sahibi yalnız iki gün çok mutludur; kotrayı satın aldığı gün ve sattığı gün!" Tabii lastik kotra (pardon, bot) için böyle bir sorun yok. Benim lastik kotramın bakımı için her sefer sonunda tatlı suyla yıkadıktan sonra havasını indirmenin dışında başka birşey gerekmiyordu.

Biraz bakmasını bilirsek çevremiz yarı teknoloji ve yarı zevklerle dolu. Paslanan bir tepsiyi ille de pahalı bir kimyasalla temizlemeniz gerekmez; çok kez limon suyu da aynı işi görür. Benim cefakar bisikletim Düldül biraz yaşlandığı, biraz da tedavi gördüğü için biz de kamp yapmak yerine tatil köylerine gidiyoruz ama gençlerimizin mis gibi kokan bir ormanda çadır kurmalarına bir engel yok. Gelecek ay buluşmak dileğiyle.

NOTLAR:

Bu yazı yazarın 1998 yılında Outdoor dergisinde çıkan bir yazısından esinlenerek hazırlanmıştır.

Schumacher için bakınız: Küçük Güzeldir. Çeviren Osman Deniztekin, Cep Kitapları 1995. Ve: www.schumacher.org.uk/about_efschumacher.htm

